

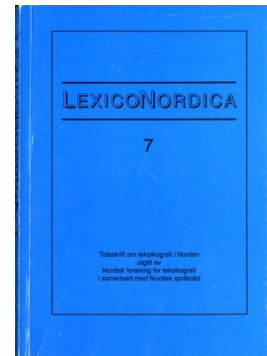
LexicoNordica

Titel: Svar till Kristina Nikula

Forfatter: Charlotta af Hällström og Mikael Reuter

Kilde: LexicoNordica 7, 2000, s. 262-264

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive>

© LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre LexicoNordica (1-16) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Charlotta af Hällström/Mikael Reuter

Svar till Kristina Nikula

Det är inte ofta man som författare har möjlighet att besvara en recension i samma nummer som recensionen. Denna möjlighet utnyttjar vi tacksamt i LexicoNordica.

Recensioner är viktiga. Deras funktion är inte bara att ge andra läsare en möjlighet att ta ställning till bokens, i det här fallet ordbokens, kvalitet och pålitlighet, utan också att ge författarna värdefulla kommentarer. Vi sparar naturligtvis alla recensioner, och tänker studera dem noga för att kunna bättra på senare utgåvor av boken. Det gäller naturligtvis också de synpunkter som kommer fram i Kristina Nikulas recension.

Vi vill i varje fall kommentera några av hennes kommentarer i korthet.

Det svåraste i arbetet med *Finlandssvensk ordbok* har varit balansgången mellan det deskriptiva och det normativa, vilket klart framgår av recensionen. Det hade varit lätt att göra en helt deskriptiv ordbok, av samma slag som Harry Stenmarks *Finlandssvenska ord och uttryck*, där allt från namn och officiella ord och uttryck till rena felskrivningar anges utan att man tar ställning till gångbarheten. Lika lätt hade det varit att säga att alla avvikelser från rikssvenskt språkbruk är fel och bör undvikas i alla sammanhang.

Men så enkelt tyckte vi inte att man kunde göra det för sig, och i det avseendet hade vi stöd av svenska språknämnden i Finland. Det är inte särskilt fruktbart att hävda att alla finlandismer bör undvikas i alla sammanhang, och om vi hade menat att alla finlandismer är acceptabla hade det inte funnits något behov för en ordbok av detta slag.

Det som återstod var alltså ett försök till gradering av finlandismernas acceptabilitet. I motsats till Kristina Nikula vill vi nämligen hävda att begreppet *finlandism* inte i sig skall tolkas som något negativt, och att ordet alldeles utmärkt väl passar som övergripande term för alla finlandssvenska "avvikelser", som Nikula kallar dem. Det finns utmärkta finlandismer som på olika sätt beskriver det finländska samhället och den finländska kulturen, men det finns också sådana som vi har all orsak att undvika. Även om vi försöker utgå från vissa i inledningen nämnda kriterier måste en sådan indelning och gradering per definition bli mer eller mindre subjektiv. Det har vi självfallet varit medvetna om. Men vi är förmätta nog att påstå att våra rekommendationer grundar sig på en större kollektiv erfarenhet av språkvård än vad den genomsnittliga läsaren kan antas ha. Manuset har ju lästs och

kommenterats av flera andra än de två huvudförfattarna, även om det är vi som bär det slutliga ansvaret.

Att vi på några ställen använder uttryck som "tillåtet", "rätt" och "fel" (med utsatta citattecken) innebär alls inte att vi inte har kunnat "frigöra" oss från "den gamla skuldbelagda finlandssvenska språkvårdsterminologin". Vi har inte hört om någon användare som skulle ha tolkat det så. Tvärtom verkar läsarna mycket väl inse att vi på detta sätt uttryckligen markerar att det inte handlar om en svartvit verklighet. Det hade varit trevligt om Kristina Nikula hade läst inledningen som en text som utgör en helhet, i stället för att haka upp sig på enskilda ord och uttryck tagna ur sitt sammanhang.

Den respons vi har fått från läsarna har också visat att de inte uppfattar ordboken som en samling trista pekpinningar. Vi får kommentarer som "Vem hade trott att det kan vara så roligt att bläddra i en ordbok!", "Jag har sträckläst ordboken som kvällslektyr.", "Vi brukar tillsammans läsa högt för varandra, en bokstav per kväll, och diskutera hur vi använder orden."

Urvalet av ord kan och bör ju alltid diskuteras, inte minst i en ordbok som denna. Den relativt stora andelen fackspråkliga ord beror helt enkelt på att det finns rätt många sådana som är speciella för finlandssvenskan. Inga fackspråkliga ord har tagits in "på bekostnad av allmänspråkliga ord". Hade vi utelämnat dem hade ordboken bara blivit tunnare, och vi har svårt att förstå vinsten med det.

Inte heller har vi velat stryka finlandismer som hör till en förgången tid. Visst är det länge sedan man *rexade*, och de som i dag ligger i en *heteka* är säkert lätt räknade, men ändå är de orden en del av vårt kulturarv och förekommer i skildringar av äldre tider. Vi har faktiskt stött på dem båda i tidningstexter som har publicerats sedan ordboken kom ut. Också ordet *arkiater* förekommer rätt ofta i tidningstext, även om bara en person åt gången kan vara arkiater. Vad vinner man på att stryka sådana ord?

En helt annan sak är att det saknas en hel del ord som gärna hade fått vara med. Det är vi medvetna om, och vi kommer naturligtvis att i en senare upplaga komplettera ordboken med sådant som vi får tips om.

Skillnaden mellan slang och vardagsspråk är naturligtvis ofta hårfin. Ändå menar vi att det inte kan vara befogat att betrakta t.ex. ett ord som *arbis* 'arbetarinstitut' som slang, eftersom det används bl.a. i institutens egna broschyrer.

Metaforer är ett kapitel för sig. De som vi har tagit med, som kon i diket och katten på bordet, är ju lexikaliserade, och vi håller fast vid att de inte kan förstås om man inte kan finska (eller känner till dem i finlandssvenskan, där de ändå inte alls är så etablerade som man kanske

kunde tro). Vi inser inte varför man skulle undanhålla användaren den upplysningen. Ett särfall är *gå åt som smör på heta stenar*, som är en kontamination mellan det svenska *gå åt som smör* och det finska *mennä kuin kuumille kiville* 'gå som på heta stenar' (underförstått: som vatten som slängs på heta bastustenar). I och för sig är ju bilden av en smältande smörklick på en het sten inte så tokig, så kanske pilen inte är befogad.

I fråga om prepositioner ser det onekligen ut som en inkonsekvens att vi avråder från t.ex. *bry sig i* och *berätta åt* men inte lika klart tar avstånd från *gå på en klass* och *i året*. Det har att göra med bruket i finlandssvenskan: de flesta finlandssvenskar använder och accepterar de två sistnämnda (jfr också att man på norska kan tala om *i året*), medan många finlandssvenskar betraktar de två förstnämnda som oriktiga. Det är åtminstone vår uppfattning.

Förslaget om att ta med fler namn är beaktansvärt. Bäst vore det i så fall att såsom recensenten föreslår ta upp dem i en särskild bilaga, för att undvika att ordboken blir ett uppslagsverk (jfr t.ex. Harry Stenmarks *Finlandssvenska ord och uttryck* med mängder av encyklopedisk information).

På en punkt har vi uppenbarligen uttryckt oss oklart, nämligen när det gäller de finska ord som i många fall nämns sist i artikeln. De skall nämligen inte uppfattas som etymologier (jfr t.ex. det som Nikula skriver om *harm*). Avsikten är bara att visa att det finns ett motsvarande finskt ord, som i många fall verkar konserverande och stärker användningen av den finlandism det är fråga om.

Recensentens sista förslag, att ordboken borde göras tillgänglig på Internet, är naturligtvis smickrande. Däremot är det kanske inte förenligt med förlagets intressen, åtminstone inte på kort sikt. Men självfallet kommer vi att uppdatera ordboken kontinuerligt. Det finns också planer på att utnyttja en del av materialet för ett finlandssvenskt språkverktyg för datorer, men det är en annan historia.